

Fire halve med bomber

Horsensianeren Carl Evald Andersen var med til at planlægge den dristige madkasse-sabotage mod Aalborg Flyveplads for 50 år siden

Tekst: Paul Nielsen
og Chr. Rimestad
Tegning: Jens Julius

Lykønskninger til alle jer, der var med i operationen mod Aalborg Flyveplads. Stop. I kunne ikke have sagt bedre tak til Royal Air Force for deres angreb på Gestapo i Århus. Stop.

Sådan lød det takke-telegram, englænderne sendte til de danske modstandsfolk efter den vellykkede sabotage mod Aalborg Flyveplads i dagene 2.-4. november 1944 - i disse dage for 50 år siden.

Takken gik bl.a. til horsensianeren Carl Evald Andersen, som var den drivende kraft bag den dristige aktion. Han var dengang sabotagechef i Aalborg, i øvrigt under navnet Jens Lyn, fordi. Som Børge Outze skriver i sit store værk om »Danmark under den anden verdenskrig«: »Hans borgerlige navn Carl Evald Andersen lige som ikke slog til over for hans bedrifter«.

Den tidligere modstandsmand er i dag 76 år og lever en stilfærdig tilværelse i Aalborg. Bronkitisen kan være hård ved ham, og dårlige knæ gør det vanskeligt for ham at bevæge sig, men minderne fra dengang i november 1944 står stadig klart.

Tilbageholdende

Få dage før - 31. oktober 1944 - havde flyvemaskiner fra det engelske Royal Air Force (RAF) bombet det tyske Gestapo-hovedkvarter i Århus. Det skete på »bestilling« fra den danske modstandsbevægelse. Den hemmelige opfattelse var, at bagefter kunne RAF nok klare Aalborg Flyveplads, hvor tyskerne havde stationeret en del fly, som bl.a. blev brugt til rekognosceringer over Vesterhavet og Atlanten.

Men englænderne var tilbageholdende. Det skyldes formentlig, at flyvepladsen var et væsentligt farligere mål end de ubeskyttede bygninger i Århus, og at den ikke spillede nogen afgørende rolle for den allierede strategi på Vestfronten. Men alligevel var flyvepladsen betydningsfuld nok til, at englænderne opfordrede den danske modstandsbevægelse til selv at gøre noget ved sagen.

Forberedelserne til den store aktion var da også i fuld gang, da Gestapo-hovedkvarteret i Århus blev bombet.

Generalprøve

Carl Evald Andersens plan var enkel og dristig.

Sabotagelederen lagde vægt på, at bomberne ikke skulle medbringes ved selve aktionen. De skulle ind på området i forvejen. Det lykkedes også - via fire ansattes madkasser.

På det tidspunkt befandt en af modstandskampens mest fremtrædende personer, Jens Lillelund, sig »på græs« i Ålborg. Han havde tilfældigt truffet en specialarbejder, som arbejdede på et af de tyske værksteder i nærheden af flyvepladsen.

Med ham foretog man en generalprøve, som betød, at et specialværksted i nærheden af Lindholm blev sprængt i luften. Det gik meget nemmere end ventet. Og med det som baggrund blev planerne så lagt for den store aktion.

I gang

Specialarbejderen havde arbejdskammerater på selve flyvepladsen. Fire af dem var med på at tage bomber med i deres madkasser. Over en 14 dages periode blev op imod 100 bomber på denne måde smuglet ind og gemt i garderobeskabe.

Selve aktionen startede den 2. november. I frokostpausen gik de fem arbejdere og nogle sabotører rundt i hangarer, værksteder, depoter og messe med deres »madpakker«. Ingen fandt det mistænkeligt at man havde en fedtet pakke frokostmad i hånden, mens man drev omkring.

Der skete kun et enkelt uheld. Specialarbejderen, som havde været med ved generalprøven, blev overrasket af tyskerne, da han lagde sin madpakke i en kostbar og uerstattelig maskine.

Han blev anholdt, men tyskerne tænkte ikke længere, end at han blot opholdt sig et sted, hvor han ikke måtte komme. Hvad han i øvrigt havde foretaget sig ved maskinen, blev de tilsyneladende ikke klar over. For specialarbejderen endte det med en anklage for tyveri, og han blev sendt til Frøslev, hvor han opholdt sig resten af krigen.

Forsinket

Alle bomberne var forsynet med sprængblyanter. De blev »trykket« ved middagstid torsdag den 2. november og skulle så udløse bomberne i løbet af aftenen.

Men det gik ikke helt som ventet, og for Carl Evald Andersen, der sammen med en anden kendt modstandsmand, nedkastningschefen Anton Toldstrup, tilbragte aftenen på et højdedrag med udsigt over flyvepladsen, blev det til en urolig venten.

Sprængblyanterne var indrettet sådan, at en syre ætsede en snor over. Når snoren sprang, udløste det en sprænghætte, som fik selve bomben til at eksplodere. Via syrens styrke og snorens tykkelse kunne man indrette sprængblyanterne, så de eksploderede efter f.eks. seks, 12 eller 24 timer.

Men i aften-timerne faldt temperaturen helt ned under frysepunktet. Det betød, at syren arbejdede langsomere. Så først ved midnatstid eksploderede de første ladninger i en hangar med 20 flyvemaskiner. Hangaren styrtede sammen og brød i brand.

Og så fortsatte eksplosionerne ellers med ujævne mellemrum. Ud på natten røg endnu en hangar og et værksted. En lastvogn med uersatteligt værktøj blev også ødelagt.

Dagen efter - fredag den 3. november - eksploderede de bomber, som var anbragt i de tyske officers messer. Den blev fuldstændigt ødelagt, og flere tyskere blev dræbt eller sret.

Så sent som lørdag den 4. november gik nogle af bomberne af. Og tyskerne var naturligt nok i panik. De troede, at der hver gang var tale om nye sabotage-aktioner.

Million-skader

I den rapport, den norske modstandsbevægelse senere endte til London, omtales disse begivenheder. Det nævnes også, at tyskerne på en eller

anden måde fik mistanke og satte en undersøgelse i gang, som afslørede nogle af bomberne, inden de eksploderede.

»Aktionen har således ikke været 100 pct. vellykket, men de anrettede ødelæggelsers værdi må tælles i millioner,« slutter rapporten.

Vellykket eller ikke - det engelske luftvåben var i hvert fald imponeret og sendte det citerede lykønskings-telegram til Carl Evald Andersen og hans folk.

Fra Horsens

Carl Evald Andersen kom i 1934 i lære hos Chr. Lauritzens Jern- og Stålforretning i Smedegade i Horsens. Han boede på den tid hos sine forældre i Frederiksgade 49.

Efter at jeg var udlært, flyttede jeg til Randers. Det var her, jeg kom i forbindelse med modstandsbevægelsen og lærte Toldstrup at kende. Jeg startede faktisk samtidig med Eigil Groot, der senere blev nedkastningschef for Horsens-distriktet, fortæller den nu 76-årige pensionist.

- Vi blev Randers-medlemmer af Hvidsten-gruppen, og det var noget af en forskrækkelse, da gruppen blev revet op. Selv om vi ikke var røbet, rejste vi til Grenå, fordi vi ville videre til Sverige. Vi kom aldrig af sted, fordi vi fik snakket om, at der stadig var en del, vi skulle have udrettet. Altså tog vi tilbage til Randers.

Nedkastninger

- Ud over jernbanesatobage og andre sabotageaktioner kom jeg med i våben-nedkastninger, bl. a. ved Fussingø gods, fortæller Carl Evald Andersen videre.

- Jeg husker en bestemt lejlighed, hvor Eigil og jeg efter en nedkastning først og fremmest skulle tage os af to faldskærmsfolk. Vi fik også fat i dem og transporterede dem væk i en lægebil, vi havde »lånt«. På vejen ind mod Randers mødte vi en stor kolonne tyskere, der via radar var klar over, at der havde fundet en nedkastning sted. Alligevel lykkedes det både os og vore kammerater at slippe væk og få det nedkastede gods med.

Smækkede døren i

Men Carl Evald Andersen og hans

gruppes tilholdssted i Randers blev røbet.

- Da Gestapo kom, var kun en af vore kammerater hjemme. Da han så, hvem der stod udenfor, smækkede han døren lige i synet på Gestapofolkene og stak af. Vi andre gik under jorden. På den måde kom jeg i foråret 1944 til Aalborg.

- Da jeg også blev for kendt dér, tog jeg på 14 dages ferie i Sverige i julen 1944. Jeg kom simpelthen over med en båd fra Varberg og derfra videre til Göteborg. Det var ikke tanken, at jeg skulle blive derovre. Jeg vendte hjem og oparbejdede en modstandsgruppe ved Vejle. Her var jeg, til krigen sluttede.

Med »Jutlandia«

I 1951 tog Carl Evald Andersen på farten igen. Han rejste som sygehjælper med hospitalsskibet »Jutlandia« til Korea.

- Jeg var taget af sted for at opleve noget, men det blev med de mange lem-læstede, vi fik om bord, en hård tid. Vi havde meget at se til, men havde det i øvrigt fint. I april 1952 gik jeg i land i Korea og kom til at arbejde for FN. Vi var en gruppe, der skulle påbegynde genopbygningen, selv om der stadig var krig i landet.

Carl Evald Andersen blev i Korea til 1958 og fandt i øvrigt sin kone i landet. Sammen med hende slog han sig ned i Randers. Senere kom han »hjem« til Aalborg, hvor han blev teknisk assistent under stadsingeniøren.

- At jeg kom med i modstandsbevægelsen, har jeg aldrig fortrudt. Vi tænkte ikke hver time i døgnnet på risikoen, men det er klart, at når vi var ude på sabotage, var vi alligevel oppe på tæerne, slutter Jens Lyn.

